

University of Ljubljana
State University “Uzhhorod National University”
Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation
Dragomanov Ukrainian State University
Lesya Ukrainka Volyn National University
Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music
Lviv State University of Life Safety

International scientific conference

**INTERACTION OF THE EXPERIENCE
OF POST-YUGOSLAV AND UKRAINIAN
AREAS: CULTURAL, LINGUISTIC,
LITERARY, ARTISTIC, HISTORICAL,
AND JOURNALISTIC ASPECTS**

February 23–24, 2024

Ljubljana, Slovenia

IZDEVNIECĪBA
BALTĪJA
PUBLISHING

2024

ORGANISING COMMITTEE:

Mitja Velikonja – PhD, Professor of Cultural Studies, Head of the Center of Cultural Studies and Region Research, University of Ljubljana;

Ksenija Vidmar Horvat – DSc, Professor, Department of Sociology, University of Ljubljana;

Peter Vodopivec – PhD (History), Academician, Professor, Slovenian historian and public intellectual;

Ervin Hladnik Milharčič – Slovenian journalist;

Mladen Uhlik – DSc, Professor, Faculty of Arts, University of Ljubljana;

Oleksandra Samoilenko – Doctor of Art Criticism, Professor, Vice Rector for Research, Odessa National A. V. Nezhdanova Academy of Music;

Mykola Palinchak – Doctor of Political Sciences, Professor, Dean of the Faculty of International Economic Relations, State University “Uzhhorod National University”;

Oleh Holovko – PhD in Economics, Founder and Director of the Publishing House “Helvetica”;

Serhii Rusakov – PhD (Philosophy), Professor, Director of the Scientific-Educational Institute of Philosophy and Education Policy, Dragomanov Ukrainian State University;

Vitalii Okhmaniuk – PhD in Art Criticism, Professor, Honored Arts Worker of Ukraine, Dean of the Faculty of Culture and Arts, Lesya Ukrainka Volyn National University;

Oksana Babeliuk – DSc (Philology), Professor, Professor at the Department of Foreign Languages and Translation Studies, Lviv State University of Life Safety;

Kateryna Holovko – DSc (Law), Professor, Director of Juridica Publishing House;

Mykhailo Vikhliaiev – Doctor of Law, Professor, Director of Center for Ukrainian and European Scientific Cooperation.

Each author is responsible for content and formation of his/her materials.

The reference is mandatory in case of republishing or citation.

Interaction of the experience of post-Yugoslav and Ukrainian areas: cultural, linguistic, literary, artistic, historical, and journalistic aspects (February 23–24, 2024. Ljubljana, Slovenia). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2024. 168 pages.

CONTENTS

CULTURAL ASPECTS

Cultural Adaptation in International Classes

Halytska O. B., Hurko A. A. 7

Are integration classes being criticized?

Halytska O. B. 9

Fake vs critical consumption of information

Kolisnycnenko A. V., Kharytska S. V. 10

A modern Ukrainian icon and its transformations during the war

Lloyd-Mayer O. V. 13

Thanatological Challenges of current Ukrainian culture

Osadcha L. V. 16

Towards EU standards: transcultural competence as a model
of social mediation in Ukrainian higher education

Solomko H. I. 20

Patriotism in the light of the moral Christian law

Turiak S. S. 24

Post-Yugoslav countries and Ukraine: experience of existential confrontation

Shevchenko N. V. 27

LINGUISTIC ASPECTS

Dynamics of the post-Yugoslav and Ukrainian language landscape
in the context of information warfare: translation strategies
in the context of cultural identification

Demyanchuk Yu. I. 32

Problems of translation activities in a post-Yugoslav
and Ukrainian multicultural context: wartime challenges

Zmysla S. V., Demyanchuk Y. I. 36

Linguistic labyrinth: post-Yugoslav and Ukrainian language aspects
in the context of intercultural interaction

Kozlovskaya Kh. R., Bachynska H. V. 40

Linguistic and cultural power of Ukrainian and Slovenian paremia: a comparative aspect Leventir V. O.	43
The influence of language on the formation and preservation of national identity in the post-Yugoslav and Ukrainian space Levchenko K. O.	45
Translation challenges in the linguistic space of international media: post-Yugoslav and Ukrainian experience Prus O. B., Demyanchuk Yu. I.	48
The role of the communicative-activity approach in the teaching of the native language Skrypnik N. I.	52
English proficiency: the growth of popularity Yurko N. A., Vorobel M. M., Kalymon Yu. O.	57
LITERARY ASPECTS	
Poetry as an act of reflection against the background of the Russian-Ukrainian war Hlushkova S. A.	61
Representation of storytelling as a coping technology in artistic discourse about war Kuleshir M. M.	63
Mars and muses. Poetry in the time of war Malitska A. D.	67
Representation of the Russian-Ukrainian war in the works of Valeriy Puzik Orinenko I. M.	70
Russification: Ukrainians in Russian literature. Experience of Serbia Popova A. O.	74
The author's voice in the poetry by Pavlo Vysheba Khairulina N. F.	78
ARTISTIC ASPECTS	
The role of music in the Ukrainian Resistance Deberna O. B.	81

Peculiarities of ensemble-instrumental training of the future music teacher in institutions of higher education Isaienko H. P.	84
The nature of the symbol in the conditions of war Kramarchuk Kh. P.	87
Art actions as a tool for self-realization and development of the potential of creative Ukrainian youth Luhovskyi O. F., Yakovets I. O., Chuhai N. M.	93
Project activity in the context of a full-scale war Skytska A. A.	96
«Post-» stages as the period of formation of the national space in modern culture Strylchuk O. S.	98
HISTORICAL ASPECTS	
The military component of Ukraine's border security in the context of socio-political orientations in early 2014: historical aspect Ananin O. V.	102
The problem of the Eucharistic union of the Orthodox Church of Ukraine with other Local Churches (on the example of the Orthodox Church of the Czech Lands and Slovakia and the Serbian Orthodox Church) Baida I. P.	106
Information and psychological operations and Russian propaganda in Ukraine (2014–2022): analogies with Serbian historical myths Horbachevska Ya. M., Faynyk A. A.	110
Gender dimensions and challenges in Ukraine during the Russian-Ukrainian war. Parallels of women's gender roles during the Yugoslav wars (1991–1995) Pavliukh M. V.	114
Military culture of Ukrainians Khovrych S. M.	118
Collective responsibility of citizens of the Russian Federation for armed aggression in Ukraine: parallels with the genocide in Srebrenica Chervinka I. R., Kuchemba A. A., Markevich Y. O.	122

The problem of preserving the traumatic experience of the war in the collective memory of Ukrainians. Lessons from the massacre in lessons from the massacre in Srebrenica Sheremey V. S., Gopaidoshko I. V., Matveeva I. G.	125
JOURNALISTIC ASPECTS	
Propaganda of the Russian Federation in the Czech Republic: a threat to information security as an experience of the post-Yugoslav space Aleksyshynets V. V.	129
Means of information warfare during a full-scale war in Ukraine: the experience of the post-Yugoslav space Danilets A. A.	133
Personality in the local media Koshman I. M.	137
Photojournalism in conditions of war: visualization of memory Lohvinenko K. O.	140
Media capabilities for an inclusive environment Odarenko O. V.	144
Propaganda of the Russian Federation on Ukrainian radio and television (2014–2022): experience of Serbia Redko A. I., Binas O. V.	147
Public diplomacy in the formation of the national security system of Ukraine in the conditions of Russian aggression Rudnieva A. O., Malovana Yu. G.	151
Coverage of the Yugoslav and Russian-Ukrainian war in online media and student internet edition Saienko V. S., Polishchuk T. I.	153
Sports (football) journalism in the conditions of the Russian-Ukrainian war Sklianichuk A. O.	157
Trickster archetype in modern advertising: semiotic and communicative aspect (Ukrainian and post-Yugoslav content) Slyusar V. M., Rudyk A. S.	161

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-393-4-15>

THE ROLE OF THE COMMUNICATIVE-ACTIVITY APPROACH IN THE TEACHING OF THE NATIVE LANGUAGE

РОЛЬ КОМУНІКАТИВНО-ДІЯЛЬНІСНОГО ПІДХОДУ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ РІДНОЇ МОВИ

Skrypnyk N. I.

*Candidate of Philological Sciences,
Teacher-Methodologist,
Head of the Ukrainian
Philology Department
Communal Higher Education Institution
«Vinnytsia Humanities
Pedagogical College»
Vinnytsia, Ukraine*

Скрипник Н. І.

*кандидат філологічних наук,
викладач-методист,
завідувач кафедри української
філології
Комунального закладу вищої освіти
«Вінницький гуманітарно-
педагогічний коледж»
м. Вінниця, Україна*

Лінгводидактичні підходи до навчання української мови в закладах освіти є досить важливими і взаємовпливаючими один від одного. Серед основних підходів до вивчення мови провідне місце посідає комунікативно-діяльнісний, який природно включає детерміновані, але епістеміологічно й онтологічно відмінні підходи: діяльнісний і комунікативний. Кожен із них має психологічне підґрунтя: і діяльність, і мовлення – вищі функції нервової системи. Проте діяльність – ширше поняття, яке включає й мовленнєву діяльність. З цього приводу М. Пентилюк доречно зауважує: «Крізь призму мовленнєвої діяльності по-новому осмислюються всі компоненти діяльності та методика навчання мови в середній і вищій школі. Очевидно, що курси психології на філологічних факультетах, зокрема розділи етнопсихології, психолінгвістики, мають орієнтувати здобувачів освіти на психологізацію освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти, глибоко ознайомлювати їх з основами мовленнєвої діяльності» [6, с. 22].

Сьогодні одним із стратегічних завдань освіти в Україні є створення належних умов для досягнення здобувачами освіти якісно нового рівня знань державної (української) мови. Формування в сучасної молоді високої комунікативно-мовленнєвої компетентності, яка спонукатиме до грамотного спілкування в усіх сферах суспільного життя. У нинішній час важливою складовою зовнішньої політики України є співпраця з країнами постюгословаського простору. Це відкриває великі перспективи для України не лише в реальних процесах розвитку міжнародного співробітництва в політичній сфері, а й у культурному просторі, у комунікативно-мовленнєвій діяльності між сучасним постюгословським та українським мовним середовищем. Історичний досвід

південнослов'янських народів Балканського півострова доводить, що існування нації, етносу, ментальності неможливе без власної мови. Залежно від певних історичних умов нація може мати свою державу, а якщо ж власної державності не має, – то мова функціонує лише у деяких царинах суспільного життя, а загальнодержавні функції виконує мова панівної нації [10]. Нинішній рівень спілкування має ґрунтуватися на спільних зовнішньооскономічних зв'язках, а особливо на удосконаленні мови, мовленнєвих видах та національних особливостях культури, звичаїв і традицій. Ці фактори сьогодні об'єднують не лише об'єктивно, а й допомагають в усвідомленні етнічної спільності та відданості рідній мові. Доля наших народів дуже схожа, адже наші нації прагнуть мати власну державність, а це можливо лише за умов збереження й розвитку не лише території, а й найважливішого, що є у будь-якого народу, – рідної мови. Вагому роль у збереженні національної ідентичності відіграють як державні, так і релігійні, світські свята, варто звернути увагу на так звані Шевченківські дні, які вишановують в усьому світі. Карпов В. В., зауважує, що держава – це велика родина, яка живе за історично набутими традиціями, правилами і звичаями, уподобаннями, що мають власну символіку та значення [3, с. 60]. Окрім державних символів України, неабиякої вагомості має й сама мова, бо нині її пропагування можна вважати теж символом України. Кому як не педагогам навчити сучасну молодь поважати державні символи, знати, наприклад, повний текст Гімну України, а не лише приспів, хто автор слів і хто композитор. Попри воєнні події та всі складнощі, які несе війна, ми повинні переймати досвід сусідніх народів для того, щоб зуміти на їх прикладах і складних історичних подіях зберегти коди нашої нації – українську мову, українську пісню, українську вишиванку та хустку.

Досвід становлення балканських націй довів, що мовне питання завжди відігравало важливу роль у процесі становлення їхньої національної самосвідомості та зміцнення державності, сучасні національні мови народів Балкан нерозривно пов'язані з національними питаннями країн [11]. Розуміючи важливість мовного питання розробники нового Державного стандарту затвердили вивчення навчального предмету «Українська мова» на основі компетентнісного підходу, а також цей підхід виконує одну важливу роль – забезпечує реалізацію мовної і комунікативної, інформаційної і пізнавально-інтелектуальної, соціальної і культурологічної компетентностей. Наприклад, Девід Мак Келланд стверджує, що для пророкування успішної життєвої діяльності особистості у навчанні повинен стати саме компетентнісний підхід [9]. Одним із шляхів реалізації зазначених аспектів є комунікативно-діяльнісний підхід до вивчення рідної мови. Саме цей підхід покладений в основу чинних програм з української мови [4, с. 425].

Вільне володіння українською мовою сприяє розумовому і загальному розвитку здобувачів освіти, успішному засвоєнню ними

інших предметів, формуванню їхньої національної самосвідомості, української ментальності, моральних переконань. Предмет «Українська мова» повинен бути одним з найголовніших, найпрестижніших у закладах освіти [2, с.16].

Учені-методисти (М. Вашуленко, Л. Варзацька, М. Пентилюк, О. Горошкіна, Н. Голуб, Є. Гопштер, С. Караман, Мамчур Л. та ін.) вважають найбільш ефективним інструментом реалізації комунікативно-діяльнісного підходу до вивчення лінгвістичного матеріалу опору на текст. На думку вчених, вивчення мовних явищ на основі тексту є методично виправданим, адже, усвідомлюючи будову мови, мовець вдосконалює власне мовлення; воно стає точним, виразним, доречним тощо [4, с. 426].

З часів Ф. де Соссюра мову почали розглядати не тільки як структуру, але і як її реалізацію, тобто діяльність. Сучасна психолінгвістика досліджує мовлення й комунікацію (як ширший феномен) одним із видів діяльності. Ці аспекти мають вигляд фаз, що лінійно спрямовані одна за одною в часі. Зрозуміло, що у професійному спілкуванні фаза мотивації (інтенції) є глибоко інтеріоризованою, закріпленою практикою, стандартизованою й рефлекторною. Інші фази професійної комунікації мають коротку протяжність у часі. Серединні фази (орієнтування на дію й фаза контролю) найменш алгоритмізовані й практично миттєво препаруються фахівцем до специфіки виробничої ситуації.

У науково-методичній інтерпретації науковців діяльнісний підхід до навчання лінгвістичних дисциплін у закладах вищої освіти містить низку понять, на яких ґрунтується мовна, мовленнєва, комунікативна діяльність і формуються фахові компетентності. Важливим внеском у розвиток діяльнісного підходу в лінгводидактиці вважається визначення процесів, які відбуваються під час застосування мови через реальну мовленнєву діяльність.

Комунікативно-діяльнісний підхід тісно пов'язаний із компетентнісним, оскільки мовець, володіючи сукупністю компетенцій (знань, умінь і навичок), може виявляти їх у мовленні та професійній діяльності в тому сенсі, що користувачі мови (як ті, хто її вивчає, так і ті, хто її продукує в конкретних дискурсах) можуть взаємодіяти лише в соціальному середовищі як члени суспільства [1, с. 51].

Комунікативно-діяльнісний підхід передбачає вивчення мови як засобу спілкування і здійснюється в процесі взаємопов'язаного та цілеспрямованого вдосконалення чотирьох видів мовленнєвої діяльності здобувачів освіти – аудіювання (слухання – розуміння), читання, говоріння, письма, а «робота над мовною теорією, формування вмінь з мови підпорядковується інтересам розвитку мовлення; передбачає широке застосування інтерактивних методів навчання, оптимальне поєднання фронтальної, групової та індивідуальної форм організації освітнього процесу» [7, с. 22].

Комунікативно-діяльнісний підхід у навчанні мови реалізує принцип комунікативності, розвитку мовлення. У нашому розумінні мовлення є діяльністю, спрямованою на комунікацію – передачу, прийом і засвоєння інформації в процесі спілкування. Мовлення суб'єкта освітнього процесу потрібно розглядати як мовленнєву діяльність, що передбачає вільне володіння спеціальною термінологією в умовах навчання, наближених до професійної мовленнєвої діяльності.

Комунікативно-мовленнєве спрямування вивчення української мови буде ефективним за умови дотримання чотирьох фаз структури мовленнєвої діяльності: 1) орієнтації; 2) планування; 3) реалізації; 4) контролю. Ми вважаємо, що побудову методичної системи формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутніх учителів української мови необхідно пов'язати з комунікативно-діялісним підходом, адже здобувачі освіти можуть виявити власну комунікативну компетентність тільки у мовленнєвій діяльності серед членів не лише освітнього простору, а й суспільного середовища [8].

Комунікативно-діялісний підхід спрямований на формування в здобувачів освіти вмінь орієнтуватися в професійних ситуаціях спілкування. Якщо мовленнєва дія не входить до складу діяльності спілкування, вона стає штучною, а тому малоефективною у формуванні комунікативних умінь і навичок. Відтак здобувачів освіти потрібно ввести в ситуацію спілкування й навчити орієнтуватися в ній, тобто враховувати структурні компоненти мовленнєвої ситуації: конкретного адресата, тему, головну думку висловлювання, мету, місце спілкування.

Мамчур Л. І. зауважує, що комунікативно-діялісний підхід до навчання мови вимагає певної перебудови в організації освітнього процесу, зокрема змісту і структури занять української мови та системи роботи над розвитком комунікативної компетентності здобувачів освіти. Найбільш ефективно комунікативно-діялісний підхід до вивчення мови здійснюється за рахунок системи комунікативних вправ з поступовим ускладненням рівня завдань до них, а також внаслідок моделювання різнотипних навчальних комунікативних ситуацій, застосування проблемних завдань, мовних ігор, рольових ігор, проєктів, диспутів, мозкових штурмів тощо [5, с. 124–127].

На нашу думку, комунікативно-діялісний підхід вносить відповідні зміни до методів і засобів навчання, серед яких на особливу увагу заслуговує моделювання комунікативно-мовленнєвих ситуацій, які спрямовані на формування професійно орієнтованих умінь співвідносити зміст і форму своїх висловлювань із конкретною професійно-комунікативною ситуацією. Адже майбутні вчителі Нової української школи повинні бути готові до успішної комунікативної діяльності в соціумі, виявляти оригінальність та креативність мислення в процесі спілкування, вільно, комунікативно доцільно виражати власну громадянську позицію, творчо й нестандартно розв'язувати професійні та життєві ситуації. Досягти цього неможливо без формування

комунікативно-мовленнєвої компетентності в здобувачів освіти гуманітарно-педагогічного коледжу, розвитку їх комунікативної здатності. Одним із важливих завдань вивчення мовознавчих дисциплін у закладах вищої освіти є вдосконалення й формування вмій і навичок спілкування, вільного вираження думок і почуттів у різних сферах суспільного життя, оволодіння культурою професійно орієнтованого мовлення. Мовний чинник відіграє надзвичайно важливу роль як у культурі балканських націй, так і у лінгвістичних питаннях українського культурного простору.

Література:

1. Біляєв О. М. Методика мови як наука. *Дивослово*. 2002. № 11. С. 20–24.
2. Біляєв О., Скуратівський Л., Симоненкова Л., Шелехова Г. Концепція навчання державної мови в школах України. *Дивослово*. 1996. № 1. С. 16–21.
3. Карпов В. В. Символьне означення української державності у хронотопі історії Східної Європи. *Україна у глобальному світі : колективна монографія / За заг. ред. д. і. н. В. В. Карпова*. Рига: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2020. 258 с.; С. 60–83.
4. Лужецька Л. Комунікативно-діяльнісний підхід до становлення мовної особистості молодшого школяра. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2017. № 3. С. 424–432. URL <http://journals.dspu.in.ua/index.php/ridneslovo> (дата звернення: 08.02.2024)
5. Мамчур Л. І. Лінгводидактичні підходи до формування комунікативної компетентності учнів основної школи. *Педагогічні науки : зб. наук. праць*. Херсон : Вид-во ХДУ, 2011. Вип. 59. С. 124–128.
6. Пентиліук М. І. Професійна підготовка студентів-філологів : засвоєння лінгводидактичної термінології. *Дивослово*. 2005. № 11. С. 21–24.
7. Методичні рекомендації щодо викладання української (рідної) мови (2005–2006 н. р.). *Українська мова і література*. 2005. № 33 (433). С. 22–24.
8. Скрипник Н. І. Сучасні підходи до формування комунікативно-мовленнєвої компетентності студентів гуманітарно-педагогічного коледжу. *Інноваційна педагогіка: науковий журнал*. Одеса: Вид. дім «Гельветика», 2020. Вип. 24. Том 2. С 114–118.
9. McClelland, D.C. (1998). Identifying competencies with behavioral-event interviews. *Psychological Science*, 9, p. 331–339.
10. <https://studfile.net/preview/7435052/page:9/> (дата звернення: 12.02.2024)
11. <https://periodicals.karazin.ua/politology/article/download/3233/2807/> (дата звернення: 12.02.2024)